Slovenien: ekonomisk lägesrapport januari 2009

- Ännu inget fullt genomslag för krisen som är importerad för SI
- Ingen recession utan liten tillväxt även 2009
- Många företag visar bra tillväxt för 2008 trots dåligt sista kvartal
- Krisåtgärder i företagen: kortad arbetsvecka, inte ersätta dem som går i pension och slutligen avskedanden – underleverantörer till bilindustrin särskilt drabbade
- Optimism och tro på en kort kris, men handelskammaren oroad
- Krispaket på 800 mio EUR
- Kritik, men överlag ses paketet som bättre än inget
- Mars kan bli svår månad – eget kapital slut och statliga åtgärder ej i full funktion
- Inflationen: strukturell (KOM) eller tillfällig (SI)?

Nyckeltal i procent[1] (kursiv stil indikerar prognossiffror)

År	2005	2006	2007	*2008*	*2009*	*2010*
Tillväxt	4,3	5,9	6,8	*4,0*	*0,6*	*2,3*
Inflation	2,5	2,5	3,8	*5,5*	*0,9*	*2,8*
Arbetslöshet	6,5	6,0	4,9	*4,5*	*5,2*	*5,2*
Budgetunderskott[2]	1,0	1,6	0,7	*2,2*	*3,1*	*2,1*

Importerad ekonomisk kris

Med tanke på att DE:s tillväxt 2008 var svagare än KOM förväntat, att januariprognosen tror att DE:s ekonomi kommer att krympa med 2,3% under 2009 och att DE är SI:s största exportpartner inses lätt att den slovenska ekonomin, som varit så robust sedan frigörelsen, inte kan skaka av sig den internationella krisen[3]. Det kan dock noteras att SI ingår i den lilla gruppen av nio MS som faktiskt inte är i recession, utan kommer att kunna notera en viss tillväxt även 2009.

Inflation

KOM anser SI:s inflation vara strukturell, vilket finansminister Franc Križanič anser motbevisas av det faktum att inflationen fallit rejält sedan ekonomin bromsat in. KOM anför å sin sida att fallet enbart var tillfälligt, orsakat av sjunkande priser på bränsle och energi, och förutspår att SI:s inflation kommer att stiga till en procent över EU-snittet under 2010, vilket KOM menar har strukturella orsaker. Det kan noteras att de kraftiga prishöjningarna på mat, då inte minst bröd, de senaste åren lämnat djupa spår. Slovenen i gemen är fortfarande mycket mer oroad över inflationen än den ekonomiska tillväxten (se vidare sidan 7 nedan).

Regeringens krispaket och reaktioner på detta

[1] "European Economy: Interim Forecast January 2009", European Commission
[2] I procent av bruttonationalprodukten, BNP
[3] KOM förutspår en minskning av den totala EU-ekonomin med 1,8% 2009

Som tidigare rapporterats antog regeringen i december ett krispaket på totalt 800 mio EUR, vilket är 2,13% av BNP. Kärnan i paketet är stöd till företag, som måste korta arbetsveckan p.g.a. bristande efterfrågan i samarbete med facket, genom att subventionera alla sociala avgifter och en del av lönerna (total kostnad 230 mio EUR). Åtgärden kommer att vara i kraft sex månader med möjlighet till ett års förlängning. Företag kan enbart komma i åtnjutande av åtgärden om man ej avskedar personal och ej utbetalar bonus till ledningen. Andra åtgärder är harmonisering av skattesystemet för att öka likviditeten i företagen (bl.a. skall överbetalning av skatt minska vilket sägs frigöra kring 50 mio EUR för företagen, som tidigare var tvungna att vänta länge på återbetalning), skattelättnader för investeringar i små företag, kapitalinjektion för den statliga exportbanken, SID, för att kunna underlätta företagens likviditet, mer kapital till Sloveniens Företagsfond, skapande av SI:s första riskkapitalfond med 35 mio EUR och försök att flytta 70 mio EUR i EU-pengar planerade för 2014 till 2009. Vidare finns en hel rad sparåtgärder, bl.a. minskade ministerlöner. Regeringen räknar med att kunna täcka en del av de ökande kostnaderna med högre inkomst från punktskatter på bl.a. tobak, alkohol och bensin, men budgetunderskottet kommer att öka till någonstans kring 3% av BNP i år, för att sedan sjunka under maastrichkriteriet igen.

Dagstidningen *Večer* ansåg att punktskatterna inte kommer att kunna inbringa de medel som behövs, utan att regeringen måste ta itu med löner, pensioner och hälsovårdssystemet.

Vid diskussionen i parlamentet i mitten av januari 2009 sade det största oppositionspartiet, Slovenska demokratiska partiet, SDS (vars partiledare är förre premiärminister Janez Janša) att de ämnade lägga ner sina röster enär krispaketet inte var optimalt men det var trots allt bättre än ingenting. Facket organiserade en liten protest framför parlamentsbyggnaden för att framföra att paketet inte skyddar arbetarnas levnadsstandard och är öppet för missbruk.

Den slovenska handels- och industrikammaren, GZS, sade att paketet var otillräckligt och att subventionen av en förkortad arbetsvecka endast kommer att gagna större företag samt att staten ej kommer att kunna klara administrationen av åtgärden enligt tidtabell.

Den största dagstidningen *Delo* har karaktäriserat regeringens krissvar som ”förvirrat” och anser att om det inte blir en ändring så kommer SI att tappa den fördel man haft av att SI inte varit inblandad i de amerikanska bankernas kris. Subventionen av förkortad arbetsvecka ansåg *Delo* vara en ”populistisk och ineffektiv åtgärd”. Subventionerna skulle enbart lämnats som lån till företagen. Tidningen tror även att det är fåfängt att hoppas att bankerna skall börja låna ut igen på bas av de statliga garantierna. *Delo* efterlyser även det ”fiskala råd” som det talas om i överenskommelsen mellan koalitionspartierna, avsett att hålla utgifter i den allmänna sektorn under kontroll. Tidningen ansåg att minskningen av ministerlönerna var bra i så måtto att ledningen i många statligt ägda företag sett sig

föranledda att följa efter, samtidigt som man oroade sig för att staten inte skulle kunna betala tillräckligt för att behålla sina bästa medarbetare.

Situationen i finansvärlden

I slutet av 2008 hade slovenska banker nära nog slutat att låna ut kapital. I stort sett var en enda accepterade låntagaren staten. Den statsägda utvecklings- och exportbanken SID gjorde en obligationsemission i december på 500 mio EUR, vilket hitills inte haft så stor framgång internationellt.

Vid senaste ekofinmötet, 20 januari 2009, sade finansminister Franc Križanič att han förväntade sig att bankernas utlåning nu skulle komma igång med de statliga garantierna i ryggen. Vidare var han optimistisk och sade att han inte trodde på en fördjupad kris utan att ”a turnaround will happen in the second half of the year”. Näringslivsminister Lahovnik angav att man i februari planerade att öka de statliga lånegarantierna till 80% och lånesumman till 1,5 mio EUR.

Affärstidningen *Finance* (ägd av Bonniergruppen) skrev den 21 januari 2009 att SI inte behövde oroa sig för bankrutt då statsfinanserna är sunda och SI införde euron 2007. Dock räknar tidningen med att det blir en tuff tid i mars då företagens egna medel då börjar ta slut samtidigt som regeringens åtgärder ännu inte fått genomslag.

Ingen återhämtning på börsen - utveckling på årsbas 2008 - 09:

Stämningen i näringslivet

Företagandet i SI ökade väsentligt under 2008 enligt Global Entrepreneurship Monitor[4]. Det finns nu 125 000 företagare i landet, vilket är en ökning med 20 000 från 2007. Över 10% av befolkningen ägde eller startade ett nytt företag 2007. Orsaker till företagande sades vara att man sett en möjlighet på marknaden eller att man önskade mer oberoende och personlig frihet. Ambassadens kommentar: Detta är en intressant trend som, om den håller i sig, kan påverka framtiden för den slovenska ekonomin. Av tradition har slovenen i gemen varit riskundvikande, vilket lett till ett föga dynamiskt näringsliv dominerat av ett fåtal större enheter. Handelskammaren för hantverk och småföretag, OZS, har sagt att de vill se en flexiblare arbetstidslagstiftning, stabila kapitalflöden,

[4] http://www.gemconsortium.org/

skattesänkningar, osv. för att uppmuntra företaganden. OZS vill också svartlista företag och individer som inte betalar sina räkningar.

Den slovenska handels- och industrikammaren, GZS, är oroade inför framtiden. De två främsta motorerna i ekonomin – exporten och inhemska investeringar – har stannat, varför chefen för GZS inte alls räknar med någon tillväxt: ”We are approaching the lowest point, and we don’t know when we will reach it and when a new rebound will come”. Han ansåg att företag bör använda 2009 för att identifiera sin kärnverksamhet och omstrukturera men sade att lagstiftningen inte tillät företag att göra detta snabbt och effektivt. Det största problemet som GZS sett är den knappa tillgången på kapital från bankerna. Tillsammans med Förbundet för fria slovenska fackföreningar, ZSSS, har GZS uppmanat regeringen att satsa på byggande av hus för att komma ur krisen. ZSSS och GZS anser att detta skulle dels ge arbete, dels ge yngre personer möjlighet att få egen bostad.

Kooperativföreningen[5], ZZS, förväntar sig dock endast en indirekt påverkan av krisen. Chefen för ZZS förklarar detta med att mat måste man ha; ”Food is simply something that needs to be put on the table”, till skillnad från exempelvis bilar. Kooperativa banker har heller inte fått vidkännas några större förluster, då de undvikit ”any risky decisions involving any strange kind of papers of foreign banks or systems”. Däremot är det problem med betalningar som är sena, vilket gör att jordbrukarna får vänta på betalning för sina varor.

Ett svep bland de företag som kortat sin arbetsvecka:
Acroni, ståltillverkare medlem av företagsgruppen SIJ
Prevent Global, tillverkare av bilsäten
Industriföretaget Hidria
TPV, tillverkare av reservdelar till bilar
Gorenje, vitvarutillverkare
Adria Mobil, en av Europas största husvagnstillverkare
Iskra Kondenzatorji, tillverkare av kapacitorer
- det kan noteras att SI som för sin storlek är en stor underleverantör till bilindustrin i bl.a. DE och FR givetvis får lida av den bristande dynamiken på den marknaden.

Andra krisåtgärder:
Skimargruppen i vilken skidtillverkaren Elan, yachtföretaget Elan Marine och sporttillbehörsproducenten Elan Inventa ingår, har varslat 180 av sina 800 anställda.

[5] Kort presentation: ZZS har 77 jordbruks- och skogskoperativ som medlemmar, vilket omfattar 16 888 medlemmar som har 2 960 anställda. Total inkomst 2007 var 607 mio EUR och tillgångarna uppgick till 200 mio EUR

Glasögontillverkaren Carrera Optyl med 1 400 anställda har varslat 303 personer. Klädtillverkaren Beti Moda har varslat halva personalen på 100 anställda.

De slovenska järnvägarna förlorade över 8 mio EUR på passagerartrafiken och mer än 10 mio EUR på godstrafiken under 2008. Trots dessa betalades sedvanlig julbonus ut. Transportminister Patrick Vlačič har sagt att han tappat förtroendet för ledningen och ämnade vidta åtgärder. Ambassadens kommentar: Järnvägspersonal utgjorde en väljarbas för den tidigare regeringen varför järnvägen undkom modernisering och anpassning av den stora övertaligheten. Det blir nu intressant att se om transportministern tar itu med frågan.

Å andra sidan:
Det stora läkemedelsbolaget Krka[6] hade ett mycket bra år 2008 med en nettovinst på 160 mio EUR, vilket representerade en uppgång med 27%. Omsättningen steg med 20% till 826 mio EUR. Ledningen hoppas kunna fortsätta utvecklingen uppåt under 2009 och räknar med en tillväxt på 12% och en vinst liknande 2008 års.

SI:s största fjäderfäproducent Perutnina Ptuj sade sig inte känna av krisen och meddelade att 2008 varit ett mycket bra år med 230 mio EUR i inkomster, vilket var 22% mer än 2007. Planen för 2009 är fortsatt tillväxt: man siktar på 264 mio EUR i omsättning med nettovinst på 10 mio EUR. Dock avser man att minska sina investeringar från 27 mio EUR 2008 till hälften.

Skotillverkaren Peko, säger sig vara ”largely unaffected” av krisen, vilket skulle bero på att man säljer skorna i sina egna affärer. VD sade dock att det blivit svårare att få lån, men att de hade goda bankrelationer sedan tidigare kriser i företaget. Hon talade om att det var bättre att investera sig ur krisen vilket Peko avser att göra genom att renovera försäljningsställena och utbilda personalen. VD trodde t.o.m. att det skulle vara möjligt att nyanställa. Regeringens åtgärdspaket som subventionerar en minskning av arbetstiden, fanns hon mindre tillfredsställande och hade hellre sett skattesänkningar, investeringshjälp och minskade avgifter.

Enligt Economic Freedom Index[7] ligger SI nu på 68:e plats av 179 undersökta länder globalt. Det som håller SI tillbaka enligt indexet är stelheten i arbetsmarknaden, storleken av statlig inblandning i näringslivet, för långsam privatiseringstakt, höga kostnader förutom lönedito och skattesystemet. Den lilla förbättring som kunde noteras sedan förra året beror på förbättringar i affärsfrihet, fastighetsrätt och frihet från korruption. I ett EU-perspektiv så ser det inte så bra ut för SI: man är endast på 24:e plats före IT, EL och PL men efter RU och BG.

[6] Med dotterbolag i Sverige; Krka Sverige AB, Stockholm
[7] http://www.heritage.org/Index/

För första gången har ett slovenskt företag kommit in på listan över världens 250 största detaljhandelsbolag[8]. SI:s största företag, livsmedelskedjan Mercator, återfinns på 230e platsen i revisionsfirman Deloittes ”2009 Global Powers of Retailing”. Mercator finns också med på listan av de firmor som växt snabbast under perioden 2002 – 2007. Mercator kom på 35:e plats med en snittillväxt på 21,1%.

Stämningen i samhället

Den senaste Eurobarometern[9] visar att slovenen i gemen fortfarande är mer optimistisk än sina europeiska medmänniskor (siffran för EU-snittet inom parentes): visst har antalet som är nöjda med sina liv gått ner med fyra procent men 85% är fortfarande nöjda (76%). Lite mer än hälften, 52%, anser att SI:s ekonomiska situation är god (29%). Slovenen anser att den europeiska ekonomin blivit sämre; 21% färre tycker den är god men fortfarande ser 55% den som bra (33%). Även vad det gäller den globala ekonomin är slovenen mer uppåt: 61% ser den som dålig mot 71% i hela EU. Lite fler siffror:

Nöjd med sin ekonomiska situation är	62%
Nöjd med sin anställning är	63%
Missnöjda med levnadskostnader är	84%
Problem i samhället är:	
Inflation enligt	57%
Ekonomisk tillväxt enligt	29%
Pensioner[10] enligt	22%
Nästa år [2009] kommer:	
Mitt liv att bli sämre enligt	25%
SI:s ekonomi att bli sämre enligt	46%
Arbetsmarknaden bli tuffare enligt	44%
Mitt hushålls ekonomi bli sämre enligt	32%

Intressant nog har andelen slovener som anser att EU-medlemskapet är bra stigit med sju procent till 59% - när det blåser är det bra att vara många. 71% anser att SI vunnit på att vara medlem och ungefär 2/3 tycker att euron ökat SI:s ekonomiska stabilitet – 90% stödjer euron. En överväldigande majoritet stödjer också en gemensam utrikespolitik – 79%- och en gemensam försvars- och säkerhetspolitik, 86%. Stödet för utvidgning har fallit något, men fortfarande är 70% för (44%).

Annat av intresse

Det starkaste varumärket i SI blev för fjärde året i följd kaffet ”Barcaffè”, följt av chokladen ”Milka”[11] och pastan Barilla. Därefter följde i tur och ordning tandkrämen

[8] På listan representeras SE av: plats 32 IKEA, 64 Coop Norden, 71, ICA AB, 75 H&M, 170 Apoteket AB och 242 Axfood AB

[9] Undersökningen gjordes under 7 oktober – 4 november 2008

[10] Ambassaden antar dock att slovenen vill se högre pensioner, och inte avser det problem med växande pensionsutbetalningar som drabbar staten fullt ut om 10 – 15 år

Aquafresh, tuggummit Orbit, därefter kom tre slovenska varumärken; ölet Laško, mjölken Alpsko och Paloma toalettpapper. Toalettpappret var det enda slovenska varumärket som var bland de tio mest kända på Västra Balkan.

Uppgången i priserna på våningar i Ljubljana hejdades något till 3,4% totalt sett 2008, då andra halvåret fick vidkännas en minskning. Runt Ljubljana steg priserna totalt 10% 2008, men även där sjönk priserna under slutet av 2008. Hyrorna i Ljubljana steg med 11,8% totalt under 2008 – där stod andra halvåret för en höjning med 8%. Lägenhetsköparna agerar avvaktande, både då man förväntar sig lägre priser och på grund av svårigheten att få lån.

Höga löner och bonus till företagsledare, ofta i statliga bolag, har givit upphov till mycket diskussion. Den avgående styrelseordförande i SI:s största bank, NLB, sägs skall få en bonus på 1 mio EUR, vilket bankfacket raskt räknade ut betyder 134 årslöner för den lägst avlönade bankanställde. Dagstidningen *Delo* skrev att då regeringen enbart kan utfärda rekommendationer för att få bukt med styrelsearvoden, bonus, etc. så är det inte säkert att vi får se en minskning. Den tidigare näringslivsministern Andrej Vizjak sade att det var den tidigare regeringen, Anton Rop premiärminister 2002 – 04, som var ansvarig för denna jättebonus. Parlamentsledamöterna har frivilligt sänkt sin lön med 200 EUR brutto för att visa sin solidaritet med medborgarna. Samtidigt har dock reportage kring den mycket subventionerade matsalen i parlamentet cirkulerat - där t.ex. en kaffe kostar kring 30 cent att jämföra med 1.30 EUR ute på stan – vilket fått målgruppen att tvivla på den goda viljan.

****
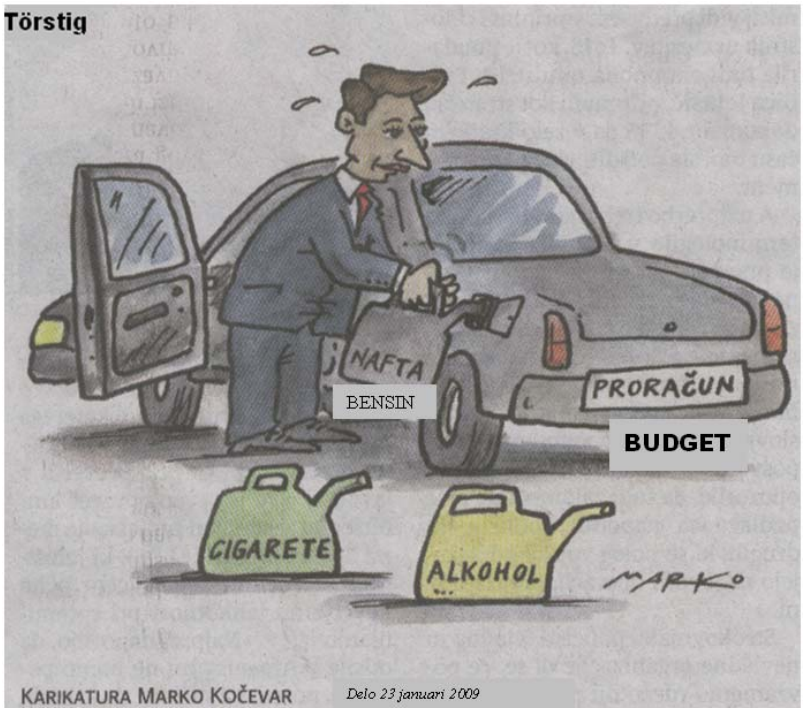
Till sist, premiärminister Pahor försöker tanka den hungriga statsbudgeten med små skattedunkar: